

УДК 657.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.35>**Даценко Г.В.**

доктор економічних наук, професор,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8327-7301>

Кудирко О.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5090-1208>

Лобачева І.Ф.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6387-5240>

Datsenko Anna, Kudirko Olena, Lobacheva Iryna

Vinnitsia Institute of Trade and Economics of
State University of Trade and Economics

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА

FEATURES OF ACCOUNTING AND INTERNAL CONTROL OF OPERATIONS WITH FIXED ASSETS OF THE ENTERPRISE

У статті розглянуто особливості відображення операцій, що пов'язані із основними засобами у процесі виробничої діяльності підприємства, а також основні етапи проведення внутрішнього контролю над ними, адже кожен об'єкт відповідає за певну ланку роботи підприємства, яку неможливо виключити із загального процесу. Вказані необоротні активи займають досить велику частку у валюті балансу будь-якого виробничого підприємства, а отже підлягають обов'язковому обліку операцій, що пов'язані із переміщенням та внутрішньому контролю для забезпечення правильності їх відображення та унеможливлення здійснення помилок під час поточного обліку та складання фінансової звітності. Необхідно зазначити, що виробниче обладнання досить часто зазнає певних ушкоджень, періодично необхідно здійснювати модернізацію та заміну певних частин об'єкту, тому велику увагу необхідно приділити саме цій ділянці обліку. З цього випливає, що у подальшому необхідно проводити якісну перевірку правильності відображення операцій поточного та капітального ремонтів основних засобів. Загалом, у статті детально висвітлено кожен вид операції на прикладі основних засобів виробничого підприємства.

Ключові слова: необоротні активи, основні засоби, бухгалтерський облік, виробництво, виробниче підприємство, обладнання, внутрішній контроль, амортизація, ремонт, продаж, ліквідація.

The article examines the peculiarities of displaying operations related to fixed assets in the production process of the enterprise, as well as the main stages of internal control over them, because each object is responsible for a certain link of the enterprise's work, which cannot be excluded from the general process. The specified non-current assets occupy a fairly large share in the currency of the balance sheet of any manufacturing enterprise, and therefore are subject to mandatory accounting of operations related to movement and internal control to ensure their correctness and prevent errors during current accounting and financial reporting. It should be noted that production equipment quite often suffers certain damages, it is periodically necessary to carry out modernization and replacement of certain parts of the object, therefore, great attention should be paid to this

area of accounting. It follows from this that in the future it is necessary to carry out a qualitative check of the correctness of the display of operations of current and capital repairs of fixed assets. Another type of transaction in which mistakes are often found is the correct display of depreciation. It is worth following the correctness of calculations and the selection of the method of calculation of depreciation, as well as the postings used in the process of carrying out operations of this type. Special attention should be paid to revaluation of fixed assets. The result of the revaluation can be an additional assessment or an assessment of a group of objects to which a certain fixed asset belongs. Also, the company can lease fixed assets, or rent them. This will also lead to certain correspondence of accounts in accounting. The last type of operations related to fixed assets is their removal from the enterprise. This can be done by writing off or selling. Each type of operation is covered in detail in the article using the example of fixed assets of a production enterprise. The article also states that a necessary condition for an effective internal audit of fixed assets is the involvement of self-developed working documents, the use of analytical tables and a step-by-step inspection of each object.

Key words: *non-current assets, fixed assets, accounting, production, production enterprise, equipment, internal control, depreciation, repair, sale, liquidation.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день економіка України знаходиться на етапі швидкого розвитку й вдосконалення, щорічно з'являється велика кількість підприємств, які провадять діяльність у різних галузях.

Під час здійснення будь-яких операцій підприємство використовує певні матеріальні предмети: це техніка, обладнання, споруди, технічні засоби та багато чого іншого. Ця велика група матеріальних ресурсів називається основними засобами. Вони займають значну частку в загальній валоті балансу, оскільки безпосередньо приймають участь у виробничому процесі, при збуті продукції й адмініструванні, а також виступають рушійною силою, за допомогою якої починає працювати підприємство.

Необхідною передумовою для забезпечення безперервної діяльності підприємств є дотримання правил ведення бухгалтерського обліку операцій, що пов'язані із основними засобами, а також проведення внутрішніх заходів щодо перевірки правильності здійснення діяльності за участі основних засобів. Це дозволить вчасно виявити певні помилки у веденні обліку, несправності у роботі обладнання, а також дозволить зрозуміти як мають бути правильно оформлені операції, що пов'язані із цими активами для унеможливлення отримання штрафних санкцій зі сторони органів перевірки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обрана тема роботи була досліджена багатьма вченими, як вітчизняними, так і зарубіжними. Значний внесок у розробку знань з обліку та внутрішнього аудиту операцій, що пов'язані із основними засобами, зробили такі вітчизняні вчені як: Бруханський Р. Ф. – «Бухгалтерський облік» [1], Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. – «Бухгалтерський облік» [2], Кулаковська Л. П. та Піча Ю. В. – «Організація і методика аудиту» [3], Лозовицький С. П. – «Внутрішній аудит: теоретичні основи, організація та методика» [4]. Викладачі та студенти вищих навчальних закладів провели велику кількість різних досліджень із теми обліку основних засобів та наводять свої шляхи удосконалення обліку у процесі їх використання. Проаналізувавши наявні публікації, найбільш влучними є статті наступних дослідників: Кафка С. М. [5], Сеймон В. С. [6], Сторожук Т. М. [7] та інші.

Формування цілей статті. Метою проведення даного дослідження є визначення теоретичних засад обліку основних засобів, особливостей здійснення обліку на виробничих підприємствах. У частині внутрішнього контролю – розкриття економічної сутності та проведення внутрішнього аудиту операцій та фінансових показників, що пов'язані із основними засобами, розробка оптимальної методики проведення перевірки вибраної області та знаходження шляхів її удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Однією з умов ефективного функціонування підприємств в умовах ринкової економіки є їх забезпеченість основними засобами. Однак однієї наявності цих ресурсів не достатньо для того, щоб підприємство мало змогу продуктивніше їх використовувати, адже обов'язково потрібно вести облік з дотриманням норм чинного законодавства.

Варто зазначити, що основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року, або одного оборотного періоду.

Основні засоби відносяться до I-ого класу рахунків, облік ведеться на активному рахунку 10 з однойменною назвою. За дебетом відображається надходження цих активів різними способами, операції, що пов'язані із удосконаленням та модернізацією основних засобів, а також результати дооцінки. За кредитом – вибуття основних засобів та уцінка. На рисунку 1 відображено операції з основними засобами, що є найбільш розповсюдженими у процесі здійснення діяльності виробничими підприємствами.

Першим видом операцій, що пов'язані із основними засобами – є їх надходження на виробниче підприємство. Найбільш поширеними способами надходження – є купівля за грошові кошти у резидентів та нерезидентів (таблиця 1), а також створення власними силами (таблиця 2).

Також варто зазначити, що у залежності від того, чи є продавець платником ПДВ, буде впливати вартість активу, що має бути відображена під час його оприбуткування: у разі якщо продавець є платником ПДВ – вартість об'єкту, що буде рахуватись на рахунку 15 до його оприбуткування, має становити суму за мінусом ставки ПДВ. У протилежному ж випадку – сума ПДВ буде включатись у вартість основного засобу, адже сума податкового кредиту не буде відшкодована покупцю.

Під час створення основного засобу власними силами повинні бути задіяні певні матеріали, комплектуючі вироби, запасні частини, а також робоча сила, яка буде здійснювати виробку активу, а отже потрібно буде здійснити нарахування заробітної плати, ЄСВ, вирахування податків і т. д.

Слід пам'ятати, що для вироблення активу знадобляться вже існуючі основні засоби, а отже певна частина амортизації має бути направлена на вартість побудованого активу.

У таблиці 2 наведено типову кореспонденцію з обліку надходження основного засобу на підприємство шляхом його вироблення власними силами.

Останньою проводкою є зарахування купленого активу до складу основних засобів із включенням до вартості усіх вищезазначених витрат. Кореспонденція рахунків буде наступна: Дт 10 Кт 151, 152.

Рис. 1. Типові операції з основними засобами на виробничих підприємствах

Таблиця 1

Облік надходження основних засобів шляхом придбання за грошові кошти

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Придбання за грошові кошти у резидента			
1	Отримано лінію для смаження насіння і горіхів з ручною подачею на упаковку	152	631
2	Відображено податковий кредит з ПДВ (якщо постачальник – платник ПДВ)	641	631
3	Здійснено розрахунок з вітчизняним постачальником за обладнання	631	311
Придбання за грошові кошти у нерезидента (імпорт)			
1	Перераховано кошти як передоплату за автоматичну лінію пакування іноземному постачальнику	371	312
2	Сплачено митний збір під час розмитнення	377	311
3	Сплачено акцизний податок під час розмитнення	377	311
4	Сплачено податок на додану вартість	377	311
5	Відображено отримання податкового кредиту з ПДВ при оформленні митної декларації	641	377
6	Отримано автоматичну лінію пакування від іноземного постачальника	152	632
7	Сплачено за послуги автоперевезення вантажу	377	311
8	Включено вартість митного збору, акцизного податку та послуг з автоперевезення до первісної вартості автоматичної лінії пакування	152	377
9	Проведено взаємозалік заборгованостей	632	371

Таблиця 2

Облік надходження основних засобів шляхом створення власними силами

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Передано в будівництво матеріали й запчастини для виготовлення вібраційного столу	151	201, 207
2	Нараховано заробітну плату працівникам, які займаються виробництвом вібраційного столу	151	661
3	Нараховано ЕСВ за заробітну плату працівників, які займаються виробництвом вібраційного столу	151	651
4	Нараховано амортизацію обладнання, що було використане під час будівництва вібраційного столу	151	131, 132

Також важливе місце в обліку основних засобів займає нарахування на них амортизації. Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби», амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) [8].

Для відображення амортизації на рахунках бухгалтерського обліку призначено рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів». За кредитом рахунку 13 «Знос

необоротних матеріальних активів» відображається нарахування амортизації та індексації зносу (накопиченої амортизації) необоротних активів, за дебетом – зменшення суми зносу (накопиченої амортизації) [9].

Підприємство має право самостійно вибрати спосіб нарахування зносу на основні засоби, але вибраний метод повинен бути закріплений в Обліковій політиці підприємства й систематично використовуватись.

На виробничих підприємствах зазвичай використовують або прямолінійний метод, за яким річна сума амортизації розраховується шляхом ділення вартості, яка амортизується на строк корисного використання об'єкту, або ж виробничий метод, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації [8].

Типова кореспонденція з обліку нарахування амортизації основних засобів представлена у таблиці 3.

Таблиця 3

Облік нарахування амортизації основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Нарахована амортизація основних засобів виробничого призначення	23, 91	131
2	Нарахована амортизація основних засобів, переданих в операційну оренду	949	131
3	Нарахована амортизація основних засобів загальногосподарського призначення	92	131
4	Нарахована амортизація основних засобів, що забезпечують збут продукції	93	131
5	Нарахована амортизація основних засобів житлово-комунального та соціально-культурного призначення	949	131

Важливою категорією операцій, пов'язаних з основними засобами є облік ремонту. Слід розрізнити поточний ремонт, який підтримує основних засіб у тому ж стані, вартість за яким повинна включатись у склад витрат звітного періоду, й капітальний ремонт, який повинен збільшувати вартість основного засобу та обов'язково покращувати економічні вигоди від використання цього об'єкту.

Від виду ремонту будуть залежати проводки, що використовуються під час обліку основних засобів. У таблиці 4 наведено кореспонденцію рахунків щодо відображення операцій із здійснення поточного та капітального ремонтів основних засобів.

Одним із критеріїв визнання активів основними засобами є використання у господарській діяльності більше одного року або операційного циклу, якщо він довший за рік. Зазвичай основні засоби використовуються досить довго, а тому куплене обладнання у 2010 році має бути переоцінене у 2020 році для приведення вартості основних засобів до вартості ринкового рівня, що наявний сьогодні. Варто зазначити, що у разі необхідності здійснення переоцінки певного об'єкту основних засобів, потрібно буде здійснювати й переоцінку усіх інших наявних на підприємстві однотипних основних засобів.

Дооцінка основних засобів означає збільшення їх вартості й суми зносу. Можливі варіанти дооцінки основних засобів на підприємстві й типову кореспонденцію цих операцій наведено у таблиці 5.

Іншим результатом переоцінки основних засобів може бути їх уцінка, вона являє собою зменшення вартості основного засобу та його зносу. Типова кореспонденція рахунків з обліку уцінки основних засобів представлена у таблиці 6.

Таблиця 4

Облік операцій, що пов'язані із поточним й капітальним ремонтами основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Поточний ремонт			
1	Здійснено поточний ремонт виробничого цеху (замінено проламаний шифер й побите вікно, покрашено двері)	91	20, 651, 661, 68
Капітальний ремонт			
1	Здійснено капітальний ремонт автомату для пакування (куплено генератор азоту для покращення зберігання готової продукції у пакувальному середовищі)	152	631
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
3	Здійснено оплату постачальнику за генератор азоту	631	311
4	Включено вартість генератору азоту до складу вартості автомату для пакування	104	152

Таблиця 5

Облік дооцінки вартості основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Дооцінка основних засобів, які раніше не були уцінені			
1	Відображення дооцінки первісної вартості основного засобу	10	411
2	Відображення дооцінки зносу основного засобу	411	131
Дооцінка основних засобів, які раніше були уцінені			
1	Відображення дооцінки зносу основного засобу	10	131
2	Відображення дооцінки залишкової вартості основного засобу в межах попередніх уцінок, що були включені до складу витрат	10	746
3	Відображення дооцінки залишкової вартості основного засобу перевищену над сумою попередніх уцінок, що були включені до складу витрат	10	411

Останньою операцією, що пов'язана з основними засобами, є їх списання із балансу підприємства. Облік вибуття основних засобів передбачає вибуття активів внаслідок зношення та неможливості подальшого використання з метою отримання економічних вигід або продаж цих активів.

Слід зазначити, що на необоротні активи, у тому числі й основні засоби, утримувани для продажу, амортизація не нараховується. Нарахування амортизації припиняється з місяця, наступного за місяцем переведення об'єкта основних засобів до складу необоротних активів, утримуваних для продажу [10]. Особливості обліку вибуття основних засобів наведено у таблиці 7.

Розглянувши основну кореспонденцію рахунків з обліку операцій, що пов'язані із основними засобами, слід звернути увагу на проведення заходів внутрішнього контролю.

Таблиця 6

Облік уцінки вартості основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Уцінка основних засобів, які раніше не були дооцінені			
1	Відображення уцінки залишкової вартості основного засобу	975	10
2	Відображення уцінки зносу основного засобу	131	10
Уцінка основних засобів, які раніше були дооцінені			
1	Відображення уцінки зносу основного засобу	131	10
2	Відображення уцінки залишкової вартості основного засобу в межах попередніх дооцінок	411	10
3	Відображення уцінки залишкової вартості основного засобу перевищену над сумою попередніх дооцінок	975	10

Метою проведення внутрішнього аудиту є підтвердження достовірності відображення в бухгалтерському обліку і звітності операцій з основними засобами, правильності відображення початкової, ліквідаційної та залишкової вартостей основних засобів, правильності нарахування амортизації, здійснення переоцінки, віднесення певного об'єкту до певної групи та інше.

Таблиця 7

Облік списання основних засобів із підприємства

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Вибуття основних засобів			
1	Списано знос основного засобу	131	10
2	Списано залишкову вартість основного засобу	976	10
3	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	976	641
4	Відображено витрати з оплати праці та ЄСВ, пов'язані із ліквідацією основного засобу	976	661, 651
5	Оприбутковано запасні частини від ліквідованого основного засобу	207	746
Продаж основних засобів			
1	Переведено компресор до складу необоротних активів, утримуваних для продажу	286	104
2	Списано суму амортизації компресора	131	104
3	Відображено дохід від реалізації компресора	377	712
4	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	712	641
5	Списано собівартість реалізованого компресора	943	286
6	Отримано грошові кошти від покупця	311	377
7	Списано дохід від реалізації компресора на фінансовий результат	712	793
8	Списано собівартість реалізованого компресора на фінансовий результат	793	943

У ході внутрішнього контролю перед працівником, що здійснює таку перевірку постають завдання, що наведено на рисунку 2.

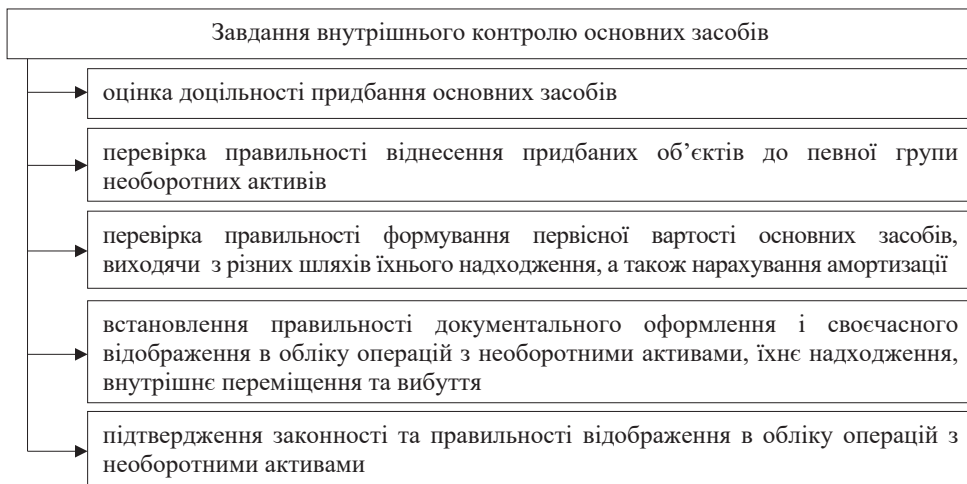

Рис. 2. Завдання внутрішнього аудиту основних засобів

Джерело: [11]

У процесі здійснення внутрішнього контролю необхідно проводити певні розрахунки, що допоможуть виявити доцільність використання того чи іншого основного засобу. За допомогою показників, що наведено у таблиці 8 проводиться внутрішній аналіз для виявлення сильних та слабких сторін у процесі здійснення виробничої діяльності із задіянням основних засобів.

Внутрішній аудит основних засобів, як і сам бухгалтерський облік, є невід'ємною частиною процесу здійснення господарської діяльності підприємства. За його допомогою здійснюється контроль правильності віднесення об'єктів до основних засобів, їх обліку, законності здійснених операцій, відповідності до чинно-нормативної бази, зіставлення даних первинних і зведених документів й інше.

Необхідною умовою ефективного проведення внутрішнього аудиту основних засобів є залучення самостійно розроблених робочих документів, використання аналітичних таблиць й проведення поетапної перевірки в розрізі кожного об'єкта. За допомогою вказаних показників, що наведені у таблиці 8, підприємство зможе проаналізувати свою діяльність, ефективність використання основних засобів та дослідити напрями удосконалення свого функціонування.

Висновки. Отже, основні засоби слугують матеріально-технічною базою виробництва, вони є фундаментом здійснення діяльності та розвитку підприємства.

Правильне відображення операцій, що пов'язані з основними засобами, допоможе підприємству уникнути штрафних санкцій у частині обліку з цими активами, забезпечить надання достовірної інформації в податкові органи й полегшить проведення внутрішніх перевірок під час проведення обов'язкової інвентаризації, внутрішнього та зовнішнього аудиту. Кожен об'єкт відповідає за певну ланку роботи підприємства, яку неможливо виключити із загального процесу.

Від ефективного використання їх та правильного відображення в обліку залежать багато показників: рентабельність, продуктивність праці, фондвіддача та інші. Здійснення внутрішнього контролю допоможе уникнути певних помилок в обліку основних засобів. За його допомогою підприємство може знайти додатковий потенціал, що призведе до покращення діяльності виробничого підприємства.

Таблиця 8

**Основні показники для проведення аналізу основних засобів
виробничого підприємства**

№ з/п	Показник	Визначення	Формула розрахунку
1	Коефіцієнт зношеності	Показник, який характеризує стан основних засобів на даний момент, вартість, що припадає на зношеність об'єкту.	$K_{zn} = \frac{Зн_{O3}}{ПВ_{O3}},$ де $Зн_{O3}$ – сума зношеності основних засобів; $ПВ_{O3}$ – первісна вартість основних засобів.
2	Коефіцієнт придатності	Показник, що показує, яка частина основних засобів наразі є придатною для експлуатації у подальшій діяльності.	$K_{пр} = \frac{ЗВ_{O3}}{ПВ_{O3}},$ де $ЗВ_{O3}$ – залишкова вартість основних засобів; $ПВ_{O3}$ – первісна вартість основних засобів.
3	Фондовіддача виробничих основних засобів	Показник, який характеризує ефективність використання засобів праці, тобто кількість виробленої продукції, виробленої з одиниці основних виробничих фондів.	$\Phi_B = \frac{B}{O3_{сер}},$ де B – обсяг виготовленої продукції; $O3_{сер}$ – середньорічна вартість основних засобів.
4	Фондомісткість основних засобів	Показник, що характеризує вартість основних засобів, які було задіяно підприємством задля виготовлення продукції вартістю 1,00 грн.	$\Phi_M = \frac{O3_{сер}}{B},$ де $O3_{сер}$ – середньорічна вартість основних засобів; B – обсяг виготовленої продукції.
5	Фондозброєність	Показник оснащеності праці виробничими основними фондами, іншими словами це вартість основних виробничих фондів, що припадає на одного працівника.	$\Phi_{O3} = \frac{O3_{сер}}{П_{сер}},$ де $O3_{сер}$ – середньорічна вартість основних засобів; $П_{сер}$ – середньооблікова чисельність працівників.
6	Рентабельність основних засобів	Показник, що допомагає оцінити прибуток, який приносять експлуатовані у процесі виробництва основні засоби.	$P_{O3} = \frac{ЧП}{O3_{сер}},$ де $ЧП$ – чистий прибуток; $O3_{сер}$ – середньорічна вартість основних засобів.
7	Амортизаційність основних засобів	Показник, що показує наскільки підприємство має зношені активи та яка частка амортизації лягає в обсяг виготовленої продукції.	$A_{O3} = \frac{A}{B},$ де A – амортизація основних засобів; B – обсяг виготовленої продукції.

Список використаних джерел:

1. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016.
2. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік. 2-е вид., перероб. і допов. Київ : Центр учбової літератури, 2016. С. 424.
3. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. Організація і методика аудиту: навчальний посібник. Київ : Каравела, 2012. 546 с.
4. Лозовицький С. П. Внутрішній аудит: теоретичні основи, організація та методика : навч. посіб. Львів : Растр-7 мп, 2015. 339 с.
5. Кафка С. М. Облік надходження необоротних активів та формування їх первісної вартості. *Ефективна економіка*. 2017. № 4.
6. Семйон В. С. Поняття необоротних активів, їх класифікація та склад. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2009. № 3(49). С. 162–167.
7. Сторожук Т. М. Особливості відображення необоротних активів у балансі за національними та міжнародними стандартами. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2019. № 29. С. 607–615.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 21.02.2023).
9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. *Міністерство фінансів України*. 2019. URL: <https://i.factor.ua/ukr/law-90/section-536/article-10940/2014-02-8/> (дата звернення: 21.02.2023).
10. Плаксієнко В. Я., Мармуль Л. О., Маренич Т. Г. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 520 с.
11. Виноградова О. М., Жидєєва Л. І. Аудит : навчальний посібник. Київ, 2014. 652 с.

References:

1. Brukhanskyi R. F. (2016) *Bukhhalterskyi oblik: pidruchnyk*. [Accounting: textbook]. Ternopil: TNEU.
2. Hudz N. V., Denchuk P. N., Romaniv R. V. (2016) *Bukhhalterskyi oblik*. [Accounting]. 2-he vyd., pererob. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.
3. Kulakovska L. P., Picha Yu. V. (2012) *Orhanizatsiya i metodyka audytu: navchal'nyy posibnyk* [Audit organization and methodology: study guide]. Kyiv: Karavela.
4. Lozovytskyi S. P. (2012) *Vnutrishnii audyt: teoretychni osnovy, orhanizatsiia ta metodyka: navch. posib* [Internal audit: theoretical foundations, organization and methodology]. Lviv: Rastr-7 mp.
5. Kafka S. M. (2017) *Oblik nadkhodzhennia neoborotnykh aktyviv ta formuvannia yikh pervisnoi vartosti*. [Accounting for receipt of non-current assets and formation of their initial value]. *Efektivna ekonomika*, no. 4.
6. Semion V. S. (2009) *Poniattia neoborotnykh aktyviv, yikh klasyfikatsiia ta sklad*. [The concept of non-current assets, their classification and composition]. *Visnyk Zhytomirskoho derzhavnogo tekhnolohichnogo universytetu*, no. 3(49), pp. 162–167.
7. Storozhuk T. M. (2019) *Osoblyvosti vidobrazhennia neoborotnykh aktyviv u balansy za natsionalnymy ta mizhnarodnymy standartamy* [Peculiarities of displaying non-current assets in the balance sheet according to national and international standards]. *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt*, no. 29, pp. 607–615.
8. Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 7 "Osnovni zasoby" [Provisions (standard) of accounting 7 "Fixed assets"]. Ministerstvo finansiv Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (accessed February 21, 2023).
9. Instruksiiia pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii (2019) [Instructions on the application of the Plan of accounts for the accounting of assets, capital, liabilities and economic operations of enterprises and organizations]. Ministerstvo finansiv Ukrainy. Available at: <https://i.factor.ua/ukr/law-90/section-536/article-10940/2014-02-8/> (accessed February 21, 2023).
10. Plaksiienko V. Ya., Marmul L. O., Marenych T. H. (2017) *Bukhhalterskyi oblik u vyrobnychykh ta ahroservisnykh kooperatyvakh* [Accounting in production and agricultural service cooperatives]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.
11. Vynohradska O. M., Zhydieieva L. I. (2014) *Audyt: navchalnyi posibnyk*. [Audit: study guide]. Kyiv.